עין משפם

נר מצוה

בא א (מיי פ"ג מהלי

מקי ממון)

עשין סו טוש״ע ח״מ סי׳

עבין סו סוטיים חיית סיי שלא סעיף א: בב ב מיי שם פ״א הלי

י סמג שם טוש"ע

הל' ב סמג שם וטור

טור ש"ע שם סי"

י טור ש"ע שם וסי

ש"ע שם וסיי שפט סעיף יח:

בד ד מייי שם סמג שם

שפט סעיף א:

בה ה מיי שם פ״א הל׳

שפט קעיף יח: בו ו מיי פי"ב שם הלכה

טוש"ע ח"מ סי׳ תי סעיף

בז ז מיי פי"ג שם הלי ב

קי תיא קעיף א:

תורה אור השלם

ו. כִּי יַבְעֶר אִישׁ שְׂדֶה אוֹ

ברם ושלח את בעירו

שְּׁדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ ישׁלם: שמות כב ד

ַבַּבַם. שמות כב ד 2. לָכַן הָנְנִי מֵבִיא רְעָה אֶל בֵּית יֵרְבָעָם וְהִבְּרִתִּי לְיָרְבָעָם מַשְׁתִּין בְּקִיר

קיירבעם משְתִּין בְּקיר עצור וְעָזוּב בְּיִשְׂרָאֵל יַרְבָעָם כַּאֲשָׁר יְבַער תַּגְלָל עַד תְּמוֹ:

ג קמג שם טוש"ע שם

סמג

הא דלא מכליא קרנא. פ״ה שחת שעתיד ללמוח אבל לא כתחלה וקשה והא מכליא קרנא שגם הבעלים הם יכולים לקצור אלא י"ל שטנפה פירות להנאתה מכל מקום קרי ליה לקמן לטניפת פירות אשן ושלח אחא לחיוביה היכא דלא כליא קרנא דמשמע כגון להנאתה חולדה כיון דפשטיה דקרא איירי באכילה דמכליא קרנא®: להא דמבליא קרנא. וא״ת ולכתוב

רחמנא ושילח ולא בעי וביער ויש לומר דהוה אמינא דוקא דשילח שלוחו כדלקמן: דומיא דרגל. וא"ת ונימא איפכא דהא דמקשינן לחומרא הנ"מ באיסורא אבל בממונא לא ואומר ר"ת דמדה היא בתורה לה שנה בהיסורה ול"ש בממונה: ושן בהמות אשלח כם. אע"ג

דאמרינן בעלמא [בספרי פרשת האוינון בהמות שיש להן ארם כנחש ונושכות וממיתות דהוי נשיכה שהיא תולדה דקרן מכל מקום איירי נמי בחיות רעות שדרסו ואכלו להנאתן כדמתרגמינן ושן בהמות ושן דחיה

ברא וחיה בכלל בהמה: איצמריך ס"ר אמינא ה"מ היכא דשלח שלוחי.

וא"ת תיקשי השתא הא דפריך לעיל טעמא דכתב רחמנא כאשר יבער הגלל הא לאו הכי במאי מוקמית והשתא ליכא לשנויי כדלעיל וי"ל דה"ק בברייתא דאלו לא נאמר ושילח הוה מפקינן מכאשר יבער הגלל וכי האי גוונא איכא בריש איזהו נשך (ב"מ דף סא.):

למעט נמי אדם מנזקין ע"כ נראה

לפרש דסתם בור עמוק הרבה

ולריכי בור והמת יהיה לו דאי לא

כתיב בור הוה אמינא כל דקטיל

ואפילו אין בו כדי להמית ואי כתיב

בור הוה אמינא דוקא בור ולא שיח

ומערה דגזירת הכתוב הוא ולהכי

אינטריך תרוייהו והכי פריך לא ט' כתיב ולא י' כתיב בהדי' ומסיק סוף

סוף זה אב למיתה חה אב למקין

פירוש כיון דבור י' לא כתיב בהדיא

אלא מפקי' מסברא מוהמת יהיה לו

דבעינן כדי להמית וקים להו לרבנן

דהיינו בור י' בור ט' נמי הוי סברא

דהוי אב לנזקין כיון דיש בו כדי להזיק ומכל מקום לא ממעטינו אדם

מנוקין דקרא דונפל שמה שור לא

איירי אלא בבור י' ובירושלמי דריש

דהוה ליה למיכתב כי יפתח איש

כי יכרה איש בור למה כתיב בור

בור אלא חד בור למיתה וחד בור

מלכים א יד לא י' בתיב ולא מ' בתיב. תימה 3. אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כְּל מְיִם מְשַׁלְחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר: ישעיהו לב כ דבפ' הפרה (לקמן דף נ: ושם) ישעיהו לב כ תנן מה בור יש בו כדי להמית עשרה .4 מזי רעב ולחמי רשף פי' בקונט' דסתם בור יש בו י' א"כ י׳ כתיב ועוד קשה דהכח דריש אַשַלַח בָם עם חַמַת וֹחַלי מוחמת יהיה לו ועוד דבסמוך פריך דברים לב כד ָּבֶּשֶׁרְ. 5. בַּעַל הַבּוֹר יְשַׁלֵם כֶּסֶף יָשִׁיב לִבְעָלִיו וְהַמֵּת יִהְיָה סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנוקין ופי׳ הקונט׳ דנפל שמה שור שמות כא לד משמע בין מת בין החק ח"כ כי דרשינן שור ולא אדם הוה ליה

רבינו חננאל (המשך) כיוצא בו בתחלת שחיטת קדשים מה הפרט מפורש יי דבר הטעון צפון וישנו בחטאות שחיטה וקבלה אין הולכה שוויטה דקבית און יהבב. וזריקה לא. איכא למימר הכי ואיכא למימ' הכי שקול הוא יבואו שניהם. ס״א מכדי שקל הוא. תוב גרסי׳ בפ׳ הכל מעריכין . דבר אחר נפשות להביא מנוול ומוכי שחין. והא אפיקתיה להנך, הנך לא ארכי קרא מאי טעמ׳ צריכי קרא מאי טעמ׳ שקול הוא ויבאו כולן כי אצטריך למנוול ומוכי שחין. תולדה דשן כל שיש שחין.וניליווי שן כל ש לבהמה הנאה בהזיי כגון נתחככה בכו להנאתה וטינפה פירות להנאתה. פי' אילולי שעשתה צרכיה היתה מצטערת לפיכד בהא ואמרי׳ תולדה דשן כשן. כי קאמר רב פפא בתולדה דרגל. תולדה כשן. כי קאמו דב פפא בתולדה דרגל. **תולדה** דרגל כל דבר שהזיקו מצוי ואין כוונתה להזיק, כגון הזיקה בגופה דרך הילוכה או בשערה דרך הילוכה. ודחי' נמי להא ואמ׳ כי קאמ׳ אתולדה דבור, דילפינן מן והמת יהיה לו וקים להו לרבנז די׳ טפחים עבוד מיתה ט׳ טפחים לא עבוד מיתה. פי׳ בור אם הוא עמוק י׳

הגלל עד תומו אמר מר ושלח זו הרגל וכן הוא אומר משלחי רגל השור והחמור מעמא דכתב רחמנא משלחי רגל השור והחמור הא לאו הכי במאי מוקמת לה אי קרן כתיב אי שן כתיב איצטריך סד"א אידי ואידי אשן והא דמכליא קרנא הא דלא מכליא קרנא קמ"ל והשתא דאוקימנא ארגל שן דלא מכליא קרנא מנלן דומיא דרגל מה רגל לא שנא מכליא קרנא ולא שנא לא מכליא קרנא אף שן "לא שנא מכליא קרנא ולא שנא לא מכליא קרנא אמר מר יובער זו השן וכן הוא אומר באשר יבער הגלל עד תומו מעמא דכתב רחמנא כאשר יבער הגלל עד תומו הא לאו הכי במאי אוקימנא לה 9 אי קרן כתיב אי רגל כתיב איצטריך סד"א אידי ואידי ארגל הא דאזיל ממילא הא דשלח שלוחי קמ"ל והשתא דאוקי אשן רגל דאזלה ממילא מנלן דומיא דשן מה שן לא שנא שלחה שלוחי ל"ש ראול ממילא אף רגל לא שנא שלחה שלוחי לא שנא אזלה ממילא ולכתוב רחמנא ושילח ולא בעי וביער דמשמע רגל ומשמע שן משמע רגל דכתיב ימשלחי רגל השור והחמור ומשמע שן דכתיב יושן בהמות אשלח בם אי לאו קרא יתירה ה"א או הא או הא או רגל דהזיקו מצוי או שן דיש הנאה להזיקו יםכרי שקולין הן ויבאו שניהם דהי מנייהו מפקת אצמריך סד"א הני מילי היכי דשלח שלוחי אבל אזלא ממילא לא קמ"ל: תולדה דשן מאי היא ינתחככה בכותל להנאתה וטינפה פירות להנאתה מאי שנא שן דיש הנאה להזיקו וממונך ושמירתו עליך הני נמי יש הנאה להזיקן וממונך ושמירתן עליך אלא יתולדה דשן כשן וכי קאמר רב פפא אתולדה דרגל תולדה דרגל מאי היא יהזיקה בגופה דרך הילוכה בשערה דרך הילוכה בשליף שעליה יבפרומביא שבפיה כזוג שבצוארה מאי שנא רגל דהזיקו מצוי וממונך ושמירתו עלִיך הני נמי הזיקן מצוי וממונך ושמירתן עליך אלא התולדה דרגל כרגל וכי קאמר רב פפא אתולדה דבור תולדה דבור מאי ניהו אילימא אב י' ותולדה מ' לא מ' כתיבי ולא י' כתיבי הא לא קשיא זהמת יהיה לו אמר רחמנא וקים להו לרבנן י' עבדן מיתה מ' נזיקין עבדי מיתה לא עבדי סוף סוף יזה אב למיתה וזה אב לנזקין אלא יאאבנו סכינו ומשאו שהניחן ברשות הרבים והזיקו היכי דמי אי

דאפקרינהו בין לרב ובין לשמואל היינו בור

ואי למקין ומכל מקום לא ממעטינן אדם למקי דקרא דונפל לא ממעט אלא אמאי דכתיב בקרא בהדיא למוקף דיקנט דופפר למי נונועם מנגו מונוף דיכניב בוצל ביאינו דהיינו בור עשר ולא אימוראים: בדין דרב בין דשמואד היינו בור. וא״ת הא רב אית ליה לקמן (דף כ:) בור שחייבתו תורה להבלו ולא לחבטו וי"ל דהתם משום דקרקע עולם הזיקתו אבל הכא חבטא דידיה הוא:

כדאמרינן לקמן בפ׳ שור שנגח את הפרה (דף מט: נ.) שעל עסקי כרייה ופתיחה בא לו אף כל תקלה שהפקירה חייב: אי

הגלל. היינו שן שפעמים מגולה ופעמים מכוסה וכחיב ביה יבער. לישנא אחרינא גלל זה רעי שהשן מבערת למאכל ונעשית גלל כמו גללי אדם וגללי בהמה: אידי ואידי. ושלח וביער תרוייהו

שאכלה ערוגה וסופו לחזור וללמוח אבל לא כתחלה וביער היינו היכא דמכליא קרנא דמשמע וביער שמבער לגמרי. [®]ואי קשיא היכא מצי למימר אידי ואידי אשן הא דמכליא קרנא והא דלא מכליא ליכתוב חד להיכא דלא מיכליא דליחייב וכ״ש היכא דכליא תריץ אי מהאי קרא ה״א האי אתי להיכא דמכליא אבל לא מכליא לא הלכך איכא למימר ודאי אידי ואידי אשן אי לאו דכתב רחמנא משלחי רגל השור: מה רגל לא שנא כו'. דהא לא כתיב ביה ובער: מה שן לא שנא כו'. דהא לא כתיב ביה ושילח: או הא או הא או רגל משום דהויקה מלוי. אבל שן לא: או שן משום דיש הנחה להיויקה. אבל רגל לא: מכדי. שן ורגל שקולין הן שאין זה חמור מזה שהרי בשניהם יש בהן לד חמור: ויבאו שניהם. מושלח: דהי מינייהו מפקת. דלא ליתי מיניה הא שניהן שוין: אילטריך. ליה ובער דאי מפקת מושלח הוה אמינא הני מילי היכא דשלחי איהו בכוונה לרעות בשדה חבירו אבל אולא ממילא לא: קמ"ל. ובער וכיון דנפקא לן שן דממילא מובער אתיא רגל וילפה מיניה: נחחככה בכוחל להנאתה. והפילתו או טינפה פירות להנאתה ° שנתגלגלה עליהן כדרך סוסים וחמורים דהיינו דומיה דשן שיש הנאה להזיקה: ומאי שנא שן. מהנך דקא מוקמת מילמיה דרב פפא בתולדה דשן ורגל: כל היוק דרך הילוך שלא בכוונה הוי תולדה דרגל דהזיקו מלוי ואין כוונמו להזיק: ובשערה. שנדבקו כלים בשערה וגררתן ושברתן: מחי שנח רגל. דמיחייב דהיוה מלוי כו': אב עשרה. בור עמוק י' טפחים היינו אב דבכך דרכו להמית: ווה אב לנוקין. דאם נפל שור בבור תשעה ומת פטור בעל הבור ואם הוזק חייב ואב הוא דהא מדיוקא דקרא נפקא מדכתיב והמת יהיה לו למשמע בור עשרה דבר מקטיל הוא חייב במיתת השור הא בניר מהכי במיתה לא חייב הא בניזקין מתחייב. לישנא אחרינא סוף סוף זה אב למיתה וזה אב למקין דכי היכי דנפיק לן מקרא בור עשרה למיתה נפקא לן בור ט' לנוקין דכתיבי ונפל שמה שור או חמור משמע בין מת ובין החק בעל הבור ישלם ומיהו אם מת השור אמור רבנן בבור תשעה פטור דלא מחמת הבור מת דחין בו כדי להמית אבל הוזק חייב דבור תשעה בר מקין הוא: אבנו או סכינו שהניהן

ברשות הרבים. ונתקלו בהן להם: בני אדם והזיקו דאפקרינהו. שהפקירן ונתנן ברשות הרבים: בין לרב בין לשמואל. דפליגי בפרק המניח את הכד (לקמן דף כח:): היינו בור. דתרוייהו אמרו כל תקלה שהפקיר נפקא לן מבור דחייב כי היכי דבור חיובא ברה״ר היא דהוי הפקר

וצחים ד: ערכין ד: מיר נח:], כ) [לקמן יז:], ג) [פי טל זה חחוא בסירוש רש"י לקמן יו:], ד) [שמות כא], ה) נעיין תוספות סנהדרין מה. ד"ה מהו.

גליון הש"ם

גבו' אי קרן בתיב. ואי דנשדה אחר משלם מק שלם והקרא דוחלו את יחלון דדרשי לקמן כו ע"א ימסן זונטי טקמן פי ע מ דאין חלי מק חלוק: רש"י ד"ה אידי ואידי וכו' ואי קשיא. וכן החשה תום׳ וק"ל הא בפשוטו ניחא דושלח לחודיה לא מצי למיכתב דלא היינו יודעיו לניכנוב לנכן המינו יולעין אי איירי משן אי מרגל מש"ה כתיב לאורויי דמיירי משן. וכן בהא דאמריגן ס"ד אידי ואידי ארגל לא מלי לכתוב ובער לחוד דלא היינו יודעין במאי מיירי לזה כתיב ושלח לאורויי דמיירי מרגל ול"ע: שם ד"ה נתחככה כו' שנתגלגלה עליהן. עיין לקמן יח ע"ב ברש"י ד"ה ללמים: תד"ה הא דלא מכליא קרנא וכו' דקרא איירי באכילה דמכליא :קרנא. עי׳ לקמן כג ע״ב

מוסף רש"י

ב**פרומביא. רסן** (לקמן יד:). ובזוג. אשקליטא (שם). בין לרב בין לשמואל היינו בור. דהא נמי תחילת עשייתו לנזק, דהוה ליה לאסוקי אדעתיה דסופו ליפול ברוח מלויה (לקמן ו.).

→ רבינו חננאל

אמר מר ושלח זו הרגל (וכו') [וכן] הוא אומר משלחי רגל השור והחמור. ולולי האי קרא משלחי רגל השור האי ושלח את בעירה במאי אוקימנא לה. אי קרן, כתי׳ כי יגח. אי שן, כתי׳ ובער כי יגוז. אי שן, כוני ובעו בשדה אחר. ואוקימנא בשן כדכתי׳ כאשר יבער בש הגלל. פי׳ השו שהיא רומה א) לאבן גלל. מהו דתימא הני תרי קראי י ושלח ובער תרווייהו אשז והא דאכל פרי לגמרי וקא מיכליא קרנא, והא דאפסדינהו לפירי דחייב ולא מיכליא קרנא. והשתא ראוקימנא ושלח זו הרגל, שן אי לא מיכליא קרנא מנלן דחייב. ופרק׳ דומיא דרגל כו׳. אמר מר ובער זה השן כו'. כעניינא דרגל. ואקשי׳ וליכתוב רחמנא ואקשי׳ וליכתוב רחמנא ושלח דמשמע תרתי, משמע רגל דכתי' משלחי רגל השור, ומשמע שן דכתי׳ ושן בהמות אשלח בם, ולא בעי ובער. ופרק׳ אי לא הוה כתי׳ ובער הוה אמינא חד מינייהו. אי רגל דהזיקה מצוי, שמצויה הליכתה בכל עת והפסדתה בהליכתה, אי שן דיש הנאה להזיקה, שן דיש הנאה לחויקה, אבל תרויהו לא. ואמריי מכדי שקול הוא יבואו שניהם. פי׳ מכדי דין השן שניהם. פי מכוי דין חשן והרגל שוה, זה יש הנאה להזיקה וזו הזיקה מצוי. איז אחד מכריע על חבירו.

. לרבות אחת מהן ולמעט האחר, אי אפשר לך אלא לרבות את שניהן. הוה אמינא דאע״ג דמרבת לתרויהו הוה אמינא לעולם אינו חייב אלא אם שולחיה הוא ואכלה, אבל אם הלכה מעצמה ואכלה לא. קמ"ל ובער בין שילחה ובין הלכה מעצמה.

ומת חייב, פחות מי׳ טפחים חייב בנזיקין ולא במיתה. ותרויהו אבות נינהו, זה אב למיתה וזה אב לנזיקין. ותולדה דבור מאי ניהו, אבנו סכינו ומשאו שהניחן ברשות הרבים. ואמרי׳ היכי דמי אי דאפקרינהו בין לרב ובין לשמואל היינו בור כו׳. חלוקת רב ושמואל בפ׳ המניח את הכד הלכה נשברה כדו כו׳.